

ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตกุวาน พ.ศ. 2504 - 2525

นายพุทธพด มงคลวรวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2763-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE COMMUNIST MOVEMENT IN PHU PHAN AREA, 1961 - 1982

Mr. Puttapon Mongkolworawan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2763-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน พ.ศ. 2504 - 2525

โดย

นายพุทธพต มงคลวรวรรณ

สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาสัย ยิ้มประเสริฐ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศาวิตร์ เจริญพงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาสัย ยิ้มประเสริฐ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ อภรณ์สุวรรณ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิมล รุ่งเจริญ)

พุทธพล มงคลวรวรรณ: ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน พ.ศ. 2504 - 2525 (THE COMMUNIST MOVEMENT IN PHU PHAN AREA, 1961 - 1982) อ. ที่ปรึกษา: ผศ. ดร. สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, 227 หน้า. ISBN 974-53-2763-8

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความเป็นมา การเคลื่อนไหวและการปรับตัวของขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน และผลกระทบของขบวนการคอมมิวนิสต์ที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในเขตภูพานในช่วง พ.ศ. 2504 - 2525

จากการศึกษาพบว่า การต่อสู้ของขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพานเกิดจากปัญหาความยากจน และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในท้องถิ่น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้ชี้ให้ชาวบ้านเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอทางออกด้วยการเข้าร่วมการปฏิวัติ จากการปราบปรามของรัฐบาลทำให้ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพานต้องใช้รูปแบบการเคลื่อนไหวแบบ "บ้านป่าบ้าน" ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภูพานเอื้อต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการคอมมิวนิสต์ทำให้การเคลื่อนไหวขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลก็สามารถเข้ามาปราบปรามได้ง่ายเช่นกัน ในช่วงที่มีการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลในเขตภูพาน ระหว่าง พ.ศ. 2508 - 2525 ขบวนการคอมมิวนิสต์ก็อาศัยป่าเขาและการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นทำการสู้รบกับกองกำลังฝ่ายรัฐบาลจนสามารถสร้างผลสะท้อนต่อการปกครองของรัฐบาลในพื้นที่แถบนั้นได้ในระดับหนึ่ง แต่จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกในขบวนการ ที่สำคัญคือ ความขัดแย้งภายในขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 2520 ทำให้การต่อสู้ของขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพานสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2525

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิสิต.....พุทธพล มงคลวรวรรณ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ.....

4580188022: MAJOR HISTORY

KEYWORD: COMMUNIST MOVEMENT/PHU PHAN AREA/NORTHEASTERN THAILAND

PUTTAPON MONGKOLWORAWAN: THE COMMUNIST MOVEMENT IN PHU PHAN AREA, 1961 - 1982. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. SUTHACHAI YIMPRASERT Ph.D., 227 pp ISBN 974-53-2763-8

This thesis focuses on the origin, activities and adaptation of the communist movement in Phu Phan area including the effect of the communist movement on the local way of life during the period 1961 - 1982.

The struggle of the communist movement in this area was caused by poverty and the relationship between the state and local people. The Communist Party of Thailand was able to inform peasants as to the cause of the problem and they convinced them to resolve the problem by joining in their movement. As a result of the suppression of the government, the communist movement found a new method in their strategy that was called "Pa num ban". The geography of Phu Phan was advantageous to the movement and activities of the communists. Although, geographical advantages made the movement expand over the area, the government could easily suppress them as well. In the years 1965 - 1982, the years of war between the communists and the government, using the jungle and supported by people in the local area, the fighting of the communist movement had an effect on the power of the government in this area. Considering all the internal and external factors in the communist movement, the decisive factor was conflict within Thai communist movement organization in the 1980s which leads to the end of the communist movement in Phu Phan in 1982.

Department..... History..... Student's Signature.....
Field of Study.....History..... Advisor's Signature
Academic Year2005.....

กิตติกรรมประกาศ

บนเส้นทางในการทำวิทยานิพนธ์อันยาวนาน นับตั้งแต่เข้าเรียนจนถึงวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้น มีบุคคลมากมายที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนทำให้งานชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ตั้งแต่คนขับรถขนพินที่ให้ผู้เขียนติดรถลงมาจากภูพาน เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุ ผู้ให้สัมภาษณ์ ไปจนถึง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เนื้อที่เพียงหนึ่งหน้ากระดาษจึงไม่เพียงพอที่จะเอ่ยนามบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นได้ครบถ้วน ดังนั้นแม้จะไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ แต่ผู้เขียนก็ขอขอบคุณด้วยใจจริง

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศาวิตรี เจริญพงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ อภรณ์สุวรรณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิมล รุ่งเจริญ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์และสำหรับความช่วยเหลือในเรื่องอื่นๆ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ขอบคุณแลลูกศิษย์คนนี้

ขอขอบคุณอาจารย์สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล อาจารย์ประวัติศาสตร์ที่เป็นแรงบันดาลใจและคอยถามไถ่ข่าวคราวของผู้เขียนอยู่เสมอ รศ. ฉลอง สุนทรวานิชย์ สำหรับความอนุเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และคณาจารย์แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งพี่สมพรและพี่ประสิทธิ์

ขอบคุณเพื่อนๆ ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาและช่วยเหลือกันมาโดยตลอด มัย ชาย พี่ตึก แพร เอี่ยม พี่หนึ่ง บ๊อง อ้น และพี่กฤษณ์

ขอขอบคุณพี่น้องชาวประวัติศาสตร์ พี่เล็ก พี่ท็อป พี่พิชัย พี่แปรม พี่ยุ้ย พี่เต๋ย พี่ต่าย พี่ไอเด่ พี่คั่น พี่บี พี่วง พี่ปู สำหรับความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ขอขอบคุณพี่ต่าย (ปฐุม) พี่เต๋ย คา หยก โน้ด ยิ้มเหมียว พี่จำ พี่คอน อ้น ปรี สำหรับกำลังใจและข้อคิดเห็นต่างๆ

ขอบคุณอู๋ สำหรับความเข้าใจและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา และที่สำคัญที่สุดคือ ครอบครัวของผู้เขียน “ป้า” และ “มี้า” ชัยวัฒน์ และวิริมา มงคลวรวรรณ และเอ็ม - ธนาพงศ์ น้องชาย ที่ให้การสนับสนุนผู้เขียนในทุกๆ เรื่อง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
3. สมมติฐาน.....	6
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	6
5. ทบทวนวรรณกรรม.....	6
6. วิธีการศึกษา.....	13
7. หลักฐานสำคัญที่ใช้ในการศึกษา.....	14
บทที่ 2 บริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมืองของภูพาน.....	16
1. สภาพทางภูมิศาสตร์.....	16
2. ประชากร.....	22
3. การกิน การอยู่และการผลิต.....	22
4. การเมืองการปกครอง.....	34
บทที่ 3 ก่อนจะเป็นสมรภูมิภูพาน: การสร้างอีสานให้เป็นเวทีต่อสู้ทางการเมือง.....	45
1. ผลสะท้อนของการกู้ชาติในอินโดจีน.....	45
2. ส.ส. อีสานและเสรีไทย.....	52
3. บทบาทของครอง จันดาวงศ์.....	64
4. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย.....	71
บทที่ 4 การปลุกระดมจัดตั้งขบวนการ.....	80
1. ประวัติการปลุกระดมมวลชนในเขตภูพาน.....	80
2. วิธีการการปลุกระดมโฆษณา.....	92

	หน้า
3. ชนวนากับขบวนการปฏิวัติ.....	101
3.1 ขบวนการคอมมิวนิสต์จากคำให้การของผู้ก่อการคอมมิวนิสต์ที่มอบตัว.....	101
3.2 “โทษกรรม” เนื้อหาและความสำเร็จในการปลุกระดมจัดตั้งขบวนการ.....	111
บทที่ 5 สงครามประชาชน: การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธบนภูพาน.....	122
1. การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธบนภูพานช่วงต้น พ.ศ. 2504 - 2512.....	122
2. การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธช่วง พ.ศ. 2513 - 2516.....	129
3. จากรุ่งโรจน์สู่ร่วงโรย: วาระสุดท้ายของสงครามประชาชน พ.ศ. 2516 - 2525.....	139
บทที่ 6 ชีวิตในเขตป่าเขา.....	153
1. ทับกับภารกิจการสามัคคี.....	153
2. หมู่บ้านในเขตฐานที่มั่น.....	167
2.1 จินตภาพและลักษณะทั่วไป.....	167
2.2 การสถาปนาอำนาจรัฐปฏิวัติบนภูพาน.....	173
3. เพลงปฏิวัติบนภูพาน.....	178
3.1 ความเป็นมา.....	179
3.2 เพลงปฏิวัติแนวลูกทุ่งหรือเพลงลูกทุ่งปฏิวัติ.....	183
3.3 ความหมายของเพลงลูกทุ่งปฏิวัติภูพาน.....	188
บทที่ 7 บทสรุป.....	201
รายการอ้างอิง.....	204
ภาคผนวก.....	214
ภาคผนวก ก.....	215
ภาคผนวก ข.....	224
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	227

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 2.1 แสดงการถือครองที่ดินของบ้านหาคทรายมูล อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2510.....	27
ตาราง 2.2 แสดงขนาดที่ดินที่ถือครองในตำบลกกชุม กิ่งอำเภอกงหลวง จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2524.....	28
ตาราง 2.3 แสดงรายได้เฉลี่ยของภาคต่างๆ พ.ศ. 2496.....	29
ตาราง 2.4 แสดงรายได้และรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่าง 63 คน บ้านโพนคูม อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2508.....	30
ตาราง 2.5 แสดงรายได้ของครอบครัว ตำบลกกชุม กิ่ง อ. กงหลวง จ. นครพนม ปี พ.ศ. 2524	31
ตาราง 2.6 ข้อมูลพื้นฐานของบ้านหาคทรายมูล อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2510.....	32
ตาราง 2.7 แสดงความเห็นของเจ้าหน้าที่ราชการต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชาวบ้าน ในบ้านโพนคูม อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2508.....	42
ตาราง 2.8 แสดงพฤติกรรมทางการเมืองที่ต่างกระตือรือร้นของรัฐของชาวบ้านบ้านโพนคูม อำเภอนาแก จังหวัดนครพนมในทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชการ พ.ศ. 2508.....	43
ตาราง 5.1 แสดงอัตรากำลังพลของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ในเขตภูพาน พ.ศ. 2519.....	143
ตาราง 5.2 จำแนกรูปแบบการสู้รบของขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2522 – กันยายน พ.ศ. 2523.....	146

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งของเทือกเขาภูพานช่วงจังหวัดสกลนครถึงมุกดาหาร.....	18
ภาพ 2.2 แผนภูมิแสดงค่าปานกลางของปริมาณน้ำฝนรายปี พ.ศ. 2507.....	20
ภาพ 3.1 แผนที่แสดงที่ตั้งของฐานเสรีไทยในเขตภูพาน.....	58
ภาพ 4.1 แผนที่แสดงจุดที่มีการเคลื่อนไหวปลดระดมจัดตั้งชาวนา ก่อน พ.ศ. 2504.....	82
ภาพ 5.1 แผนที่แสดงทิศทางการเคลื่อนไหวของกองกำลังฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายคอมมิวนิสต์ ใน "ยุทธการ 15 กองพัน" พ.ศ. 2511.....	128
ภาพ 5.2 แผนที่แสดงเขตงานจังหวัดนครพนม.....	137
ภาพ 5.3 แผนที่แสดงการแบ่งเขตงานพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยภาคอีสานเหนือ.....	138
ภาพ 5.4 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านในเขตงานสระบุรี.....	141
ภาพ 6.1 แผนภูมิแสดงลักษณะหรือหน้าที่ของทับ.....	154